

De karakteristieke kop van een zeebaars.

Zeebaars

Dicentrarchus labrax

Tekst: Jan-Willem Kroon

Illustraties: Bram Bokkers,
Sima Charters,
Sportvisserij Nederland
en Vildaphoto

De zeebaars verspreidt zich de afgelopen decennia steeds verder in noordelijke richting. Als gevolg van zijn gestage opmars in de Nederlandse kustwateren, is de vis tegenwoordig een belangrijke doelsoort voor zeesportvisserij. Ook de beroepsvisserij heeft deze niet-gequoteerde vissoort inmiddels ontdekt. Jan-Willem Kroon gaat in op de levenswijze van deze vis en het belang van een verantwoord zeebaarsbeheer.

De zeebaars is te herkennen aan zijn langgestrekte, zilvergrijze lichaam. Op het kieuwdeksel is een donkere vlek zichtbaar. De vis heeft twee gescheiden rugvinnen, waarvan de voorste is voorzien van 8 of 9 stevige stekels. Ook op de aarsvin en de onderkant van de kieuwen zijn enkele zeer scherpe stekels aanwezig. De maximale lengte die de vis kan bereiken is ongeveer 100 centimeter.

Verspreiding

Het verspreidingsgebied van de zeebaars strekt zich uit van in de oostelijke Atlantische Oceaan, van Noorwegen in het noorden tot Marokko en Senegal in het zuiden. De vis komt ook voor in de Middellandse Zee en de Zwarte Zee.

Enkele decennia geleden was Nederland de noordgrens van het verspreidingsgebied. Daarna heeft de vis zijn leefgebied steeds verder naar het noorden uitgebreid. Verondersteld wordt dat dit een gevolg is van het stijgen van de gemiddelde zeewatertemperatuur.

Voortplanting en levenscyclus

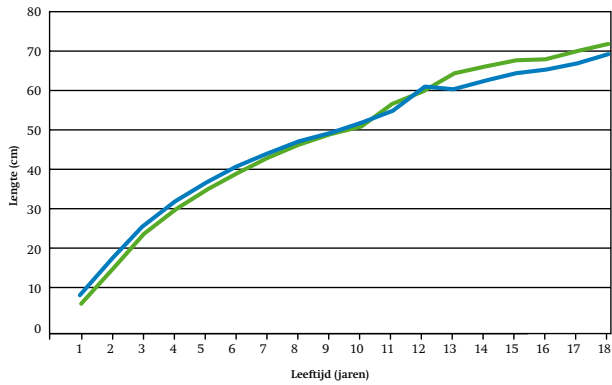
De zeebaars is na vier tot zeven jaar geslachtsrijp. De lengte van de mannetjes is dan ongeveer 35 centimeter, terwijl de vrouwtjes een lengte van rond de 42 centimeter hebben bereikt. De paaiperiode is afhankelijk van het paaigebied. In de Middellandse Zee paaient zeebaarzen vanaf de late winter tot eind maart. Rondom Engeland paaient de vissen tussen maart en juni, bij een watertemperatuur van 8,5 tot 11° Celsius. Langs de Nederlandse kust worden regelmatig jonge zeebaarsjes worden gevangen, zodat een sterk vermoeden bestaat dat de zeebaars zich ook voortplant in het Nederlandse deel van de Noordzee. Dit vermoeden lijkt te worden bevestigd door het feit dat de laatste jaren steeds meer zeebaarzen het hele jaar rond in de Noordzee verblijven.

De zeebaars produceert 250.000 tot 500.000 eitjes per kilo lichaamsgewicht. Deze worden op grote afstand van de kust in het open water afgezet. De bij de bevruchting transparante eieren hebben een diameter van 1,3 millimeter en zweven vrij in het water. Afhankelijk van de watertemperatuur komen de eieren na vier tot negen dagen uit. De larven verplaatsen zich al snel richting de kust, waar ze arriveren als ze ongeveer 15 millimeter groot zijn. Daar verblijven ze twee tot drie maanden om te eten en te groeien. Na deze periode gaan de larven over naar het juveniele stadium en zwemmen ze actief naar de opgroeigebieden in estuaria, lagunes en havens. Het voedsel van juveniele zeebaarzen bestaat hoofdzakelijk uit schaaldieren zoals kreeftjes en garnalen.

Na vier tot vijf jaar verlaten de juvenielen de opgroeigebieden en nemen ze het migratiegedrag van adulte zeebaarzen over. Het voedsel van volwassen zeebaarzen bestaat, evenals dat van de juvenielen, voor een groot deel uit schaaldieren. Wel neemt het aandeel van vis in het dieet daarbij duidelijk toe.

Migratie

Zeebaarzen komen in de zomermaanden vooral voor in ondiep water langs de kust en in estuaria. Regelmatig worden de vissen zelfs in zoet water aangetroffen. In de winter trekken de vissen naar diepere, warmere plaatsen verder uit de kust. Meestal komt de zeebaars echter niet verder dan 80 kilometer uit de kust voor. Adulte zeebaarzen uit de Noordzee trekken in de winter naar het zuiden en komen dan voor in het Kanaal en ten zuiden van Engeland. In dit gebied wordt gepaaid, waarna de vissen bij stijgende temperaturen weer naar de kust en in noordelijke richting migreren. Een van 2000 tot 2004 uitgevoerd Engels onderzoek met gemerkte zeebaarzen maakt echter duidelijk dat deze seizoensmigratie de laatste

Zeebaarzen zijn snelle groeiers.

jaren minder voorkomt. Steeds meer zeebaarzen lijken te overwinteren in de Noordzee.

Belang voor sportvisserij

De zeebaars is een geliefde sportvis die bekend staat om zijn vechtlust. De vis kan met uiteenlopende vistechnieken worden gevangen, waardoor vrijwel elke sportvisser kans maakt op het vangen van een zeebaars. In 2006 visten in Nederland 90.000 mannelijke sportvisser van 15 jaar en ouder minimaal één keer gericht op zeebaars. De economische waarde van de zeebaarsvisserij was in 2006 € 16 miljoen. (TNS NIPO, 2006).

Ook in andere Europese landen is de zeebaars een popu-

laire sportvis. In het Verenigd Koninkrijk werd al in 1973 de Bass Anglers' Sportfishing Society (BASS) opgericht, waarin specialistische zeebaarsvissers zich hebben verenigd.

Ook voor de beroepsvisserij wordt de zeebaars een steeds belangrijkere doelsoort. Dit komt doordat de vangstmogelijkheden voor andere commercieel belangrijke soorten worden beperkt door steeds lagere quota en een afnemende visstand.

Engelse en Franse beroepsvisserissen vissen gericht op zeebaars in de paaigebieden, waar de vissen zich in de winter en het voorjaar concentreren. De totale Europese vangsthoeveelheid is de afgelopen jaren gestegen tot boven de 10.000 ton.

In Nederland wordt de zeebaars vooral gevangen als bijvangst van de boomkorvisserij. Er wordt echter ook steeds vaker gericht op zeebaars gevestigd door middel van de staand wantvisserij. Het aanlandingscijfer is in hoog tempo gestegen van 40 ton in 1998 tot 300 ton in 2006.

Bedreigingen

De biomassa van paairijpe zeebaarzen in de oostelijke Atlantische Oceaan is redelijk stabiel. De afname van de gemiddelde lengte van de zeebaars valt echter op. Deze lengteafname is in de Noordzee bij meerdere intensief beviste soorten waar te nemen en is een duidelijk signaal van overbevissing. Voor de zeebaars worden echter ook andere mogelijke oorzaken genoemd. Zo is de paai door

De zeebaars is een scholenvis.

het het stijgen van de gemiddelde zeewatertemperatuur succesvoller, waardoor er sinds de jaren '90 een grotere hoeveelheid kleine vis aanwezig is. Het is ook mogelijk dat de lengteafname wordt veroorzaakt door de intensieve visserij in Engeland en Frankrijk. Als dit de reden is voor het afnemen van de gemiddelde lengte, vormt deze visserij een bedreiging voor de zeebaars-populatie.

Er is weinig Europese regelgeving met betrekking tot de zeebaarsvisserij. Vanaf 1990 is een minimummaat van 36 centimeter van kracht, die is bedoeld om juveniele zeebaarzen te beschermen. Deze minimummaat is echter aan de lage kant, omdat vrouwelijke zeebaarzen pas bij een lengte van 42 centimeter geslachtsrijp zijn. De vissen mogen dus worden gevangen, voordat ze deel hebben kunnen nemen aan de voortplanting.

Er is voor de zeebaarsvisserij (sport en beroep) geen quotum voor de vangst van zeebaars, waardoor de soort onbeperkt kan worden bevestigd.

Regulatie van de zeebaarsvisserij

Op nationaal niveau gelden in enkele landen diverse beperkingen voor de zeebaarsvisserij. In Engeland en Frankrijk geldt voor de beroepsvisserij een aanlandingslimiet van vijf ton per schip per week. Daarbij zijn in Engeland 37 belangrijke opgroeigebieden gesloten voor de zeebaarsvisserij. In Ierland is commerciële zeebaarsaanvoer verboden. Voor de sportvisserij geldt een uitgebreide regelgeving. De minimummaat is 40 cen-

Grote zeebaarzen worden steeds zeldzamer.

timeter en er geldt een meeneemlimiet van twee zeebaarzen per visser per dag. Ook is er een gesloten tijd van 15 mei tot 15 juni.

In Nederland is de beroepsmatige en recreatieve zeebaarsvisserij niet gereguleerd.

Zeebaarsbeheerplan

De druk op de zeebaars neemt toe, terwijl er slechts weinig bekend is over de populatie in het Nederlandse deel van de Noordzee. Sportvisserij Nederland wil in samenwerking met andere stakeholders een onderzoek laten uitvoeren naar de opbouw van de populatie in de Nederlandse Noordzee.

De wens van Sportvisserij Nederland is om uiteindelijk tot een breed geaccepteerd beheerplan te komen, waardoor een duurzame zeebaarsvisserij wordt gegarandeerd en de zeebaars ook voor toekomstige generaties als sportvis behouden blijft.

Kennisdocumenten

Sportvisserij Nederland is bezig met het opstellen van een reeks kennisdocumenten over de belangrijkste zoet- en zoutwatervissoorten. In deze documenten wordt per vissoort alle auto-ecologische informatie aan de hand van de beschikbare literatuur verzameld. De kennisdocumenten zijn ontwikkeld voor iedereen die voor het werk of hobby bezig is met vis. Dit artikel is gebaseerd op het kennisdocument zeebaars.

De kennisdocumenten zijn te vinden op:

http://www.sportvisserij nederland.nl/vis_en_water

Bij de categorie vissoorten staat via een asterisk vermeld voor welke vissen een kennisdocument beschikbaar is.

Voorstellen zeebaarsbeheerplan BASS

In Engeland is door de Bass Anglers' Sportfishing Society (BASS) een rapport opgesteld, waarin voorstellen voor het beheer van de zeebaarspopulatie worden gepresenteerd. Hierin worden de volgende maatregelen genoemd:

- Regulering van de beroepsvisserij door een vergunningstelsel en aanlandingslimieten;
- Meeneemlimiet (bag limit) voor sportvisserij;
- Gesloten seizoenen in de paaitijd;
- Verhogen van de minimummaat;
- Extra bescherming van de opgroeigebieden;
- Nettenvrije zone langs de kust.

Meer informatie is te vinden op www.ukbass.com